

Hoe een klein clubje met een grote naam de regering tot steeds radicaler beleid aanspoort

Posted on 17 december 2022 by Wouter Roorda

'Kent u de Groene11?' Die vraag stelde huidig Tweede Kamerlid Caroline van der Plas (BBB) een paar jaar geleden aan een zaal met fruittelers. Er ging geen enkele hand omhoog. Volgens Van der Plas overleggen de natuur- en milieuorganisaties van de Groene11 wanneer ze welk nieuws naar buiten brengen.

Zo wordt in maart actief stampij gemaakt over minder weidevogels, want dan begint het broedseizoen. Een ander, niet door haar genoemd, voorbeeld is de campagne 'We kunnen niet zonder natuur' die de Groene11 samen met tal van andere organisaties dit najaar lanceerde om het kabinet aan te sporen door te pakken met de stikstofmaatregelen.

Het begon een halve eeuw geleden

De Groene11 (het preciese aantal wisselt tijdens de jaren) zijn Greenpeace, IUCN,

IVN, Landschappen.nl, Milieudefensie, Natuur & Milieu, de natuur- en milieufederaties, Natuurmonumenten, SoortenNL, Stichting De Noordzee, Vogelbescherming Nederland, de Waddenvereniging en het Wereldnatuurfonds. Natuur & Milieu gaf in 2007 de aanzet tot de oprichting. Er werd een gezamenlijke kantoorruimte aan het Plein in het centrum van Den Haag gehuurd.

Natuur & Milieu werd in 1972 opgericht als werkverband van vier natuurorganisaties, waaronder Natuurmonumenten. In dezelfde periode vinden ook organisaties als Greenpeace en Milieudefensie hun oorsprong, vooral naar aanleiding van de alarmerende rapporten van de Club van Rome. Natuur & Milieu heeft volgens de eigen website als doelstelling het herstel en behoud van de biodiversiteit en een klimaatneutraal Nederland. Het onderscheidt vier thema's: energie, mobiliteit, landbouw en grondstoffen.

Dit vertaalt zich in acties voor het gebruik van minder grondstoffen en fossiele brandstoffen, minder vliegen, anders reizen en een 'natuurinclusieve' landbouw. Leidend hierbij zijn de zogenaamde duurzame ontwikkelingsdoelen die in VN-verband zijn afgesproken en die een blauwdruk bevatten voor wat het overheidsbeleid in de komende jaren moet bereiken. Natuur & Milieu heeft zich aan de realisatie van acht van deze doelen expliciet gecommitteerd.

De lobby voor RutteVier

Op de website staat een overzicht van wat de organisatie in de afgelopen vijftig jaar naar eigen zeggen heeft bereikt, waarbij de eigen rol soms nogal wordt opgeblazen. Pagina 11 van het jaarverslag 2021 geeft eenzelfde opsomming als het gaat om het regeerakkoord van RutteVier. Het is een combinatie van verbieden van bepaalde gedragingen en andere stimuleren met overheidssubsidies.

Doel was een zo groen mogelijk regeerakkoord. Dit is volgens de organisatie bereikt met maatregelen als de verhoging van de afgesproken CO_2-reductie van 49 procent naar 55 procent in 2030 ten opzichte van 1990, 3,3 miljard euro voor een nationaal isolatieprogramma, verhoging van de belasting op vliegtickets en de CO_2-heffing, en de invoering van rekeningrijden. Ook wordt de bijdrage van boerenbedrijven aan klimaat, waterkwaliteit en stikstofuitstoot nader bekeken. Het kabinet overweegt inmiddels ook de door onder andere Natuur & Milieu bepleite vleestaks.

Spin in het web

Natuur & Milieu heeft een kantoorpand in de nabijheid van Utrecht CS. Het personeelsbestand bedraagt 43,75 fte. Sinds eind 2017 wordt de organisatie geleid door Marjolein Demmers, ooit werkzaam bij McKinsey en hiervoor afkomstig van De Groene Zaak. Demmers is ook Worldconnector, de club die zich – onder de hoede van Buitenlandse Zaken – inspant de duurzame ontwikkelingsdoelen te bevorderen, en was van 2012 tot 1 september 2020 lid van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI).

De RLI stelde in 2018 al in een advies dat een forse inkrimping van de veestapel onvermijdelijk is en hield een jaar later tevens een pleidooi voor Europese kringlooplandbouw. Demmers vervult nevenfuncties bij onder andere TNO en de universiteiten van Wageningen en Utrecht. Die contacten zijn belangrijk, zo zullen we zien. Haar salaris bij Natuur & Milieu bedraagt 143.000 euro per jaar.

In de uitgebreide Raad van Toezicht van Natuur & Milieu vinden we nog twee Worldconnectors, een partner bij het lobbybureau Dröge en Van Drimmelen, een vertegenwoordiger van de RABO-foundation en als voorzitter een hoogleraar en voormalig directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving.

Postcodeloterij, veevoerbedrijf, Soros…

Jaarlijks bedragen de inkomsten van Natuur & Milieu circa 7,5 miljoen euro. De belangrijkste donateur is al jaren de Postcodeloterij die structureel 1,8 miljoen euro per jaar bijdraagt. Sinds de samenwerking begon in 1996 is er in totaal 17,5 miljoen euro overgemaakt.

Daarnaast zijn er incidentele bijdragen van de loterij voor Natuur & Milieu. Zoals 8,5 miljoen euro voor het Droomfondsproject ‘De Rijke Noordzee’, dat probeert de aanleg van windmolenparken te benutten voor het versterken van de natuur. Of dat mogelijk is moet nog blijken, maar het zou kunnen omdat ‘daar niet mag worden gevist’. Daarom spreekt men van een ‘proef’. In totaal ontving Natuur & Milieu in 2021 een bedrag van ruim 3,5 miljoen euro van de Postcodeloterij, ofwel bijna de helft van de totale inkomsten.

Tot tien jaar geleden kon Natuur & Milieu rekenen op een jaarlijkse subsidie van de

Rijksoverheid. Toen die werd stopgezet moest de organisatie op zoek naar andere inkomstenbronnen. Dat proces verliep met vallen en opstaan, waarna er jaren met tekorten volgden die toenmalig directeur Wagenaar de das omdeden.

In 2013 startte Natuur & Milieu samen met energiebedrijf Eneco de actie 'Zon zoekt dak', waarbij het zonnepanelen aanbood. Bedrijven klaagden over concurrentievervalsing, aangezien Natuur & Milieu eventuele verliezen deels voor haar rekening zou nemen. Het verkopen van zonnepanelen bleek geen succes. Leverancier Solar Living ging failliet, waarna Eneco alle verplichtingen moest overnemen.

Groen en minder groen

Partnerships met bedrijven zijn een expliciet doel om inkomsten te verwerven. Bedrijven betalen hier voor en hopen door met vooroplopen met een bepaald product een concurrentievoordeel te bewerkstelligen. Onder de grootste donateurs vinden we de namen van bedrijven die zich graag als groen en klimaatvriendelijk presenteren, zoals ASN, Greenchoice en de Volksbank.

Maar ook bedrijven als Jumbo, Lidl, Tennet, Eneco en Van Oord geven al meerdere jaren geld aan Natuur & Milieu, waarbij het om niet verwaarloosbare bedragen gaat. Opmerkelijk is een donatie van 40.000 euro van veevoederbedrijf Agrifirm in 2021. De bijdragen van bedrijven telden in 2021 op tot in totaal bijna 1,2 miljoen euro (2020: bijna 1,1 miljoen euro).

Verlengstuk van de overheid?

Dergelijke 'partnerships' worden de laatste jaren ook gezocht met de overheid. Zo publiceert Natuur & Milieu al een aantal jaren de Gasmonitor om de snelheid te meten waarmee Nederland van het gas af gaat. Hiervoor kreeg het in 2021 een bedrag van 225.000 euro van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, een afdeling van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Dit lijkt rijkelijk veel voor een rapport dat voornamelijk steunt op desk research.

Ook andere werkzaamheden voor de overheid brachten in 2021 veel geld in het laadje bij Natuur & Milieu: in totaal kwam er zo dat jaar 1,34 miljoen euro binnen (in 2020: 325.000 euro). Deze inkomsten waren hard nodig om te voorkomen dat Natuur & Milieu dat jaar diep in de rode cijfers zou belanden.

Verstrengeld met andere NGO's

In de behoefte aan inkomsten wordt verder voorzien door collega-organisaties ('NGO's') die Natuur & Milieu elk jaar geld toestoppen. Dit is een veel gebruikt mechanisme: organisaties die wel door de overheid worden gesubsidieerd of het vehikel zijn van een filantroop schuiven een deel van hun inkomsten door. Belangrijkste financier van dit type voor Natuur & Milieu is de *European Climate Foundation*, die in 2021 ruim 450.000 euro overmaakte (in 2020: 380.000 euro). Zelf krijgt ECF onder andere geld van George Soros en van… de Postcodeloterij.

De particuliere Adessium Foundation maakte vorig jaar ruim 230.000 euro over. Ook het jaarlijks met tientallen miljoenen door de Nederlandse overheid gefinancierde Oxfam Novib schuift een klein deel van de inkomsten door naar Natuur & Milieu. De bijdragen van NGO's voor Natuur & Milieu beslaan in 2021 (net als in 2020) in totaal een bedrag van bijna 1,3 miljoen euro.

Verstrengeld met gelijkgestemde wetenschappers

Partnerships worden door Natuur & Milieu ook gezocht met geestverwante wetenschappers via het uitbrengen van onderzoeksrapporten. Dat ondervangt op voorhand al veel kritiek, want het gaat om onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek, wat ook nog eens op veel aandacht in de media mag rekenen.

Zo verscheen in september 2017 een rapport over inkrimping van de veestapel door CLM Onderzoek en Advies en in juni 2019 een rapport over Schiphol van onderzoeksbureau CE Delft. Onthullend is de paragraaf in het jaarverslag over 2021 over mediabereik (pp. 42-43), waaruit blijkt dat landelijke media een open oor hebben voor de campagnes van Natuur & Milieu.

Maar namens wie?

Natuur & Milieu heeft echter slechts 9240 donateurs. In 2021 kwam er niet meer dan 424.000 euro aan particuliere donaties binnen (2020: 403.000 euro). Toch zit de organisatie overal aan tafel. Zo mocht Natuur & Milieu dit jaar praten met kabinetsbemiddelaar Johan Remkes over de stikstofplannen van het kabinet en het voortbestaan van boeren.

Ook aan de klimaattafels van de kabinetten-Rutte was Natuur & Milieu van harte uitgenodigd. Het nam zelf deel aan de Sectortafel Industrie, de Sectortafel Landbouw en Landgebruik en de Sectortafel Mobiliteit. De aan Natuur & Milieu gelieerde natuur- en milieufederaties waren deelnemer aan de Sectortafel Elektriciteit.

Aan de Sectortafel Gebouwde Omgeving zat Milieudefensie mede namens Natuur & Milieu. Feitelijk sprak Natuur & Milieu dus bij alle vijf Sectortafels mee, iets wat geen enkele andere organisatie kan zeggen. Dit terwijl vele andere organisaties werden geweigerd, bijvoorbeeld die welke zich inzetten voor nucleaire energie.

Speerpunten voor Natuur & Milieu tijdens de gesprekken aan de klimaattafels waren het invoeren van een CO_2-heffing voor de industrie, 70 procent hernieuwbare energie uit zon en wind in 2030 en concrete afspraken over het verduurzamen van woningen en gebouwen. Over hoe die 70 procent uit zon en wind binnen 10 jaar te bereiken, stelde directeur Demmers onlangs nog: 'Het kan gewoon.' Ook de gevolgen voor de energierekening beletten niet dat dit voornemen in het Klimaatakkoord van RutteDrie kwam, evenals de CO2-heffing op energie.

Heeft overheid dubbele agenda?

Natuur & Milieu is een club met een zeer beperkte achterban die steunt op financiële bijdragen van de Postcodeloterij, andere NGO's en in toenemende mate weer op de overheid, hoewel die laatste had beloofd de financiering te stoppen. Zodoende heeft Natuur & Milieu een onevenredig grote positie verworven in de Haagse overleg- en besluitvormingscircuits, waar het kabinet wordt aangespoord tot een steeds radicaler klimaat- en milieubeleid.

De bevoorrechte invloed van Natuur & Milieu op het overheidsbeleid wordt dus vooral mogelijk gemaakt door de Postcodeloterij (een particuliere onderneming met een door de overheid verstrekt semi-monopolie), door andere particuliere ondernemingen en organisaties èn: door de overheid zelf.

Daar komt dus het draagvlak voor de acties en de lobby's van Natuur & Milieu overwegend vandaan: bij een beperkt aantal particulieren (bedrijven en organisaties) plus de overheid zelf. Dat mag er wel eens worden bij gezegd als Natuur & Milieu weer eens het hoogste woord heeft en de overheid in de media ter verantwoording roept. Met clubs als Natuur & Milieu organiseert de Nederlandse

overheid haar eigen oppositie (dan wel zijn eigen dubbele agenda, net zoals je het wilt zien).

Wouter Roorda *publiceert regelmatig in Wynia's Week, vooral over de nauwe verstrengeling van de overheid met gesubsidieerde actiegroepen.*

Donateurs vormen ***het fundament van Wynia's Week.*** *U maakt het mogelijk dat ons online magazine 104 keer per jaar verschijnt – ook straks weer, in 2023. Doneren kan op verschillende manieren, kijk* ***HIER****.* ***Hartelijk dank!***